

De olieramp in Noordoost-Syrië

Door Leo Kwartan | Elsevier | Opinie | augustus 2020

Foto: Abdullah Mohammed

‘De rivier van de dood.’ Zo noemt de bewoners van Noordoost-Syrië tegenwoordig de Wadi Rumeila die door hun gebied stroomt. Sinds mensenheugenis bewaart de rivier hun akkers en drinken ze er hun vee. Nu is hij een bron van vervuiling, misoogsten en ziekte geworden. De oorzaak is de erbarmelijke staat van de olie-installaties in het gebied. Oorlogsgeweld, gebrek aan onderhoud en geïmproviseerde raffinaderijtjes die primitieve diesel en benzine produceren en het afval dumpen, hebben geresulteerd in een giftig lint van zwarte drab die over een afstand van 160 kilometer tienduizenden Syriërs bedreigt.

In juni bracht Pax Christi een rapport uit over deze droevige situatie. Met behulp van satellietfoto's en lokale bronnen wordt de ecologische ramp in beeld gebracht en geïllustreerd hoe de bevolking een verloren strijd voert. Zo vond in maart een explosie plaats in een verroeste pijplijn. De olie gutste het nabijgelegen dorp Kharab Abu Ghalib in. De inwoners probeerden wanhopig het tij te keren door de olie in brand te steken. Niemand helpt hen. Het Koerdische autonome bestuur beschikt niet over de middelen. Daarnaast is de politieke situatie in het gebied zó complex - met Turkije, de VS, Assads leger en talloze milities die wedijveren om invloed - dat niemand verantwoordelijkheid neemt.

Voordat in 2011 de oorlog uitbrak bezocht ik de olievelden in Noordoost-Syrië regelmatig als consultant. Met een productie van 380.000 vaten per dag was olie de belangrijkste inkomstenbron voor het Assad-regime. Tegelijkertijd was de olie-industrie een microkosmos voor alles wat er fout was in Syrië. Alle

wanttoestanden die leidden tot de opstand in 2011 waren er rijkelijk aanwezig. Het begon al als je aankwam in het armzalige Deir Ezzor, dat vlak bij de grootste olievelden lag. In de verte zag je al de smog van het gas dat afgefakkeld werd. De boeren klaagden dat hun oogst verpest werd. In Damascus haalden ze hun schouders op.

In de joint ventures tussen de internationale oliebedrijven en de Syrische regering bestond een absurde loonkloof. Waar een Britse olieingenieur met gemak 8000 dollar per maand aantikte, moest zijn Syrische collega het stellen met 200 dollar. Het gevolg was dat ambitieuze Syrische ingenieurs als een spons alle kennis absbeerden die hun buitenlandse collega's hun konden bieden en naar Koeweit emigreerden. De zwakke broeders, waarvan sommige hun diploma op dubieuze gronden hadden verkregen, bleven zitten. Zo ook de olieminister, die trots een doctorstitel voerde op basis van een dissertatie die een bevriend oliebedrijf voor hem had geschreven.

Diezelfde olieminister bracht een keer per jaar vanuit het verre Damascus een onverwachts bezoek aan de olievelden. Hij arriveerde dan in een peperdure mercedes, waarbij iedereen zich afvroeg hoe hij die kon betalen van zijn officiële maandsalaris van 400 dollar. Alle werknemers werden gesommeerd zich te melden in de kantine. Daar werden sommige pechvogels door de minister in het openbaar uitgekafferd voor dingen die fout waren gegaan. In discussie gaan was onverstandig. Wie suggereerde dat corruptie er de oorzaak van was dat ondeugdelijk materiaal werd aangeschaft, verloor zijn baan of moest zich op het politiebureau melden.

Fouten maken was sowieso een slecht idee. Een Syrische ingenieur die een verkeerde boorkop had gebruikt en daarmee een olieput beschadigd, kreeg vijf jaar cel 'wegens vernietiging van staats eigendommen'. Bij vergaderingen zorgden de Syriërs er zorgvuldig voor dat hun naam buiten de notulen bleef. Dan kon hen later niets verweten worden. Toen er in 1995 een vernietigende blowout plaatsvond, bleef de getroffen oliebron maar liefst zes weken branden: niemand durfde buiten de logge bureaucratische procedures om de beslissing te nemen blusspecialisten in te vliegen.

En toch had de milieuramp die zich momenteel voltrekt in Noordoost-Syrië nooit deze omvang gekregen als er geen Syrische revolutie had plaatsgevonden en Assad nog steeds de olievelden had beheerd. Het is een repeterend refrein dat je hoort in vrijwel alle landen waar de Arabische lente de oude dictators heeft verdreven: 'Onder Saddam, Qaddafi of Mubarak was het toch beter.' Het is een ongemakkelijke waarheid. Want hoe onrechtvaardig, corrupt en inefficiënt deze leiders ook waren, hun eenmansstaat hield de samenleving tenminste nog draaiende met gratis onderwijs en gezondheidszorg, gesubsidieerde voedselprijzen, afgedwongen stabiliteit en iets wat leek op bestuur.

De bewoners van Noordoost-Syrië kopen natuurlijk niets voor deze 'wijsheid' achteraf. Evenmin als de miljoenen andere bewoners van het Midden-Oosten voor wie de revolutie even zwart bleek als de drab in de Wadi Rumeila.

Leo Kwartan